

Pojem a dvojí intence

Když začneme se zjednodušením, platí, že každý myšlenkový akt (výkon) je charakterizován intencí, tj. zaměřením na něco dalšího, co není součástí myšlení. Protože však pojem jakožto jakýsi „prográmek“, jehož si myšlení používá k přesnějšímu zaměření na takové „něco“, stále ještě zůstává součástí myšlení, je třeba se zabývat otázkou, jak vůbec může takový pojem sloužit k onomu přesnějšímu zaměření, tedy k vylepšení, zpřesnění konkrétní myšlenkové intence. A tady je zásadně důležité to, čeho si ani největší myslitelé vzdálenější a nejvzdálenější minulosti nebyli náležitě vědomi, totiž že neodlučnou součástí pojmovosti je nejen onen „prográmek“, který zůstává součástí myšlenkového aktu, ale také (a vždy zároveň) myšlenkově konstruovaný „intencionální objekt“ či „předmět“, který musíme vždy náležitě odlišovat od jakéhokoli „předmětu“ skutečného, reálného, tedy nevymyšleného, nikoli myšlenkově vykonstruovaného. Tzv. intencionální předmět je tedy jakési prizma, možná ještě přesněji jakýsi myšlený, ale zjednodušený, schematický „obraz“, přes který a prostřednictvím kterého pak naše myšlenka přesněji směřuje k něčemu „skutečnému“ (na rozdíl od intencionálního „předmětu“ nevymyšleného). Vědomí zmíněného rozdílu mezi „předmětem“ skutečným a „intencionálním předmětem“, pouze myšlenkově konstruovaným a pamatovaným, nám může objasnit, proč jeden a týž skutečný (reálný) „předmět“ můžeme „mínit“ nikoli jediným, ale několika (a dokonce i mnoha) mírně se od sebe lišícími pojmy (či přesněji: pojmově zpřesněnými myšlenkovými akty, neboť pojem „sám“ není vybaven žádnou intencí, ostatně není vůbec „samostatný“, nýbrž je vždy ve službě myšlenky, určitého myšlenkového aktu, eventuálně řady myšlenkových aktů určitého typu, např. tzv. „soudů“), a to tak, že zůstává v jejich rámci, tj. jejich součástí. Zvláštností tohoto pojmového myšlení je to, že pracuje s takovými „pojmy“, díky nimž myšlenkově přistupuje k čemukoli tak, jako by to byl pouhý „předmět“ ve smyslu „věci“ (bez „nitra“), a dokonce ve smyslu jakési „neměnnosti“, přičemž proměnlivost skutečného „předmětu“ je považována za něco pouze druhotného. To vedlo už velmi staré řecké myslitele k tomu, že zcela podcenili čas a časovost; řada z nich měla za to, že o tom, co se mění, nelze mít skutečné poznání ani vědění, *epistémé*, jak to komentuje už Aristotelés, který ovšem sám postuloval „fysiku“ jako jednu ze tří teoretických věd, náležitých k tzv. první filosofii. Tím však otevřel – aniž to mohl dohlédnout – možnost „zření“ pohybu (v širokém smyslu, tedy změny vůbec). Tato možnost však nebyla a ani nemohla být využita ani v nejstarší době, ani ještě po dlouhá staletí pozdější. Nicméně právě v tom lze – ovšem s vážnými korekcemi – dnes navázat: přiznáme-li onomu „zření“ myšlenkovou aktivitu (tedy na rozdíl od Aristotela „výkon“ či „dělání“), a tedy i intencionalitu, musíme od sebe odlišit intence směřující k neměnným myšlenkovým „konstruktům“ od intencí směřujících k dění, zejména – jak nutno dodat – k událostnímu dění, tedy k událostem.

(Písek, 110913-2.)